

Sammanfattning

Fråga om det förelegat saklig grund för uppsägning. En arbetstagare har under en utlandstjänstgöring månatligen uppburit ett schabloniserat kostnadsbidrag. Arbetsgivaren har, sedan arbetstagaren återvänt till Sverige och anställningsvillkoren därmed omförhandlats innebärande bl.a. att kostnadsbidrag inte längre skulle utgå, fortsatt att under drygt tre och ett halvt års tid felaktigt betala ut nämnda ersättning till arbetstagaren. Sedan arbetsgivaren uppmärksammat förhållandena stoppades betalningarna och de felaktigt utbetalda ersättningarna, som då uppgick till totalt 417 986 kr, återbetalades. Enligt Arbetsdomstolen har det förelegat saklig grund för uppsägning eftersom arbetstagaren borde ha insett att han inte hade rätt till ersättningarna och det inte skäligen kunde krävas att arbetstagaren omplacerades till annat arbete.

---

**Postadress**Box 2018  
103 11 STOCKHOLM**Besöksadress**

Stora Nygatan 2 A och B

**Telefon**

08-617 66 00

**Telefax**

08-617 66 15

[kansliet@arbetsdomstolen.se](mailto:kansliet@arbetsdomstolen.se)[www.arbetsdomstolen.se](http://www.arbetsdomstolen.se)

**ARBETSDOMSTOLEN**DOM  
2005-09-14  
StockholmDom nr 85/05  
Mål nr A 121/04**KÄRANDE**

Sif, 105 32 STOCKHOLM

Ombud: förbundsjuristen Magnus Bäckström, samma adress

**SVARANDE**

1. Teknikarbetsgivarna, Box 5510, 114 85 STOCKHOLM

2. Volvo Lastvagnar Aktiebolag, 556013-9700, 405 08 GÖTEBORG

Ombud för båda: jur. kand. Anna Nordin, Teknikföretagen, Box 5510,  
114 85 STOCKHOLM**SAKEN**

Ogiltigförklaring av uppsägning m.m.

---

**Bakgrund, yrkanden m.m.**

Mellan Sif (förbundet) och Teknikarbetsgivarna gäller kollektivavtal. Volvo Lastvagnar Aktiebolag (bolaget) är genom medlemskap i Teknikarbetsgivarna bundet av kollektivavtalet i förhållande till förbundet.

L.A., som är medlem i förbundet, anställdes hos bolaget år 1984. Han blev den 4 februari 2004 uppsagd från anställningen av personliga skäl. Tvist har därefter uppkommit mellan parterna i fråga om uppsägningen varit sakligt grundad. Tvisteförhandlingar har förts utan att parterna har kunnat enas.

Förbundet har väckt talan mot arbetsgivarparterna och yrkat att Arbetsdomstolen skall ogiltigförklara uppsägningen av L.A. samt förplikta bolaget att till L.A. utge allmänt skadestånd med 100 000 kr jämte ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen från dagen för delgivning av stämningen (den 24 juni 2004) till dess betalning sker.

Arbetsgivarparterna har bestritt yrkandena. Ränteyrkandet har vitsordats som skäligt i och för sig.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

**Förbundet**

L.A. är 57 år gammal. I januari 1998 tillträdde han en anställning inom bolaget som s.k. area service manager för södra Afrika med stationeringsort Johannesburg, Sydafrika. Under denna anställning skulle L.A. uppbära en lön om 240 000 sydafrikanska rand per år. Därutöver skulle han erhålla 8 000 sydafrikanska rand per månad för utlägg. Detta belopp, som beroende

på växelkursen uppgick till mellan 6 000 och 12 000 kr per månad skulle utbetalas till L.A:s privatkonto i Handelsbanken. – Sedan bolagets importör i Sydafrika försatts i konkurs återvände L.A. till Sverige i januari 2000. I samband därmed omförhandlades hans anställningsvillkor, vilket bl.a. innebar att han inte längre skulle erhålla ersättningen för utlägg om 8 000 sydafrikanska rand per månad. Strax därefter fick han ett nytt uppdrag i Sydafrika och reste därför tillbaka och stannade i Sydafrika ytterligare ett halvår. L.A. återvände till Sverige i juli 2000 och började då att arbeta som area service manager för Östeuropa. I november 2003 gjordes en internrevision hos bolaget. I samband därmed upptäcktes att bolaget hade fortsatt att fr.o.m. den 1 januari 2000 betala ut 8 000 sydafrikanska rand per månad till L.A., trots att han alltså inte längre var berättigad till det. Betalningarna stoppades och den sista utbetalningen gjordes i oktober 2003.

Först måndagen den 12 januari 2004 kallades L.A. till ett möte, vid vilket bl.a. marknadschefen T.J. och personalchefen R.E. närvarade. Vid mötet underrättades L.A. om att bolaget under drygt tre och ett halvt år hade betalat ut för mycket pengar till honom. L.A. blev förskräckt och bad att få kontrollera saken med sin fru, B.A., eftersom hon sedan länge skött familjens ekonomiska angelägenheter. L.A. ringde omgående upp sin fru, som även fick tala med R.E. L.A. och hans fru åkte därefter gemensamt till Handelsbanken för att beställa kontoutdrag så att de skulle kunna kontrollera de uppgifter som kommit fram vid mötet. Efter att ha studerat de kontoutdrag som avsåg den aktuella tidsperioden misstänkte de att det hade blivit något fel med bolagets betalningar i samband med att L.A. kom tillbaka från Sydafrika i januari 2000. L.A. och hans fru åkte därför tillbaka till T.J:s kontor för att försöka reda ut det misstag som uppstått. Stämningen på mötet var inledningsvis god och de diskuterade hur pengarna skulle betalas tillbaka till bolaget. När R.E., efter cirka en halvtimme, kom till mötet förändrades stämningen. R.E. ville bara förvissa sig om att pengarna hade kommit in på just L.A:s konto. Därefter avslutade han snabbt mötet och förklarade för L.A. att han ville fundera på det som hänt några dagar samtidigt som han uppmanade L.A. att kontakta sitt fackförbund.

Fredagen den 16 januari 2004 hölls ett nytt möte. Vid detta möte närvarade förutom L.A. även R.E., T.J. och förbundets lokala representant vid bolaget G.D. Vid mötet fick L.A. ta emot en handskriven uppsägningshandling. T.J. meddelade samtidigt att L.A. kunde välja om han ville arbeta under uppsägningstiden eller inte. L.A. upplevde att bolagets företrädare inte var intresserade av att höra hans förklaring till det inträffade.

Efter varselöverläggningar sades L.A. upp av personliga skäl den 4 februari 2004. Bolaget krävde samtidigt att han skulle återbetala det felaktigt utbetalda beloppet, som uppgick till 417 986 kr. L.A. stängdes vidare av från arbetet. Påföljande dag, den 5 februari 2004, återbetalade L.A. hela beloppet till bolaget. Efter avslutade centrala förhandlingar trädde han åter i tjänst den 14 juni 2004.

L.A. har inte upptäckt att de felaktiga betalningarna från bolaget har satts in på hans konto i Handelsbanken. De aktuella betalningarna har inte framgått

av de lönespecifikationer som L.A. fått från bolaget. Betalningarna framgår inte heller av de kontrolluppgifter som L.A. årligen fått från bolaget, vilket beror på att betalningarna har gjorts för något som närmast måste betraktas som fiktiva utlägg. De aktuella betalningarna framgår alltså endast av de kontoutdrag som L.A. har erhållit kvartalsvis från Handelsbanken. Det är vidare på det sättet att L.A. helt har överlåtit handhavandet av sina privatekonomiska angelägenheter till B.A., som även har en fullmakt för L.A. i Handelsbanken. B.A. betalar familjens räkningar, tar hand om alla kontoutdrag från banken och sköter alla övriga bankärenden samt upprättar deklarationer. L.A. öppnar inte ens de brev som han får från banken. Det är därför endast B.A. som har sett de aktuella kontoutdragen. Hon har utgått från att betalningarna har kommit från bolaget, men inte insett att det begåtts något fel. – Det är näst intill omöjligt för en utomstående betraktare att upptäcka de felaktiga betalningarna genom att enbart studera kontoutdragen. Av kontoutdragen framgår endast att ett visst belopp har betalats in på kontot, inte varifrån det kommer eller vad det avser. De aktuella betalningarna är inte heller de enda ospecificerade inbetalningar som gjorts på kontot. Även traktamenten samt ersättningar för utlägg som L.A. haft i tjänsten har betalats in på kontot utan angivande av vad beloppen avser. Det är enligt förbundets mening mycket långsökt att jämföra transaktionsnumren på de olika inbetalningarna för att på så sätt spåra varifrån betalningar gjorts. Såväl L.A. som B.A. har bort kunna förlita sig på att inbetalningarna var riktiga. Till saken hör att makarna A har en god ekonomi. De disponerar tillsammans cirka 35 000 kr netto per månad och behöver i princip inte använda de pengar som finns på L.A:s konto för att betala löpande utgifter. De använder i stället L.A:s konto som ett slags sparkonto. Det kan nämnas att det under åren 2001–2003 endast gjordes ett 30-tal transaktioner från L.A:s konto, vilket kan jämföras med de 242 transaktioner som gjordes från B.A:s konto.

L.A. har alltid skött sitt arbete oklanderligt. Han har under hela sin anställningstid varit uppskattad av kolleger och chefer. När han i februari 2004 blev uppsagd var han anställd som area service manager för Östeuropa. Han hade ett ansvarsfullt arbete som han trivdes med och han såg fram emot att få fortsätta att arbeta i bolaget. När han i juni 2004 återkom till arbetet efter avstängningen fanns hans tidigare arbetsuppgifter inte kvar eftersom det skett en organisationsförändring. På grund härav arbetar han numera på garantiavdelningen med att återkräva ersättningar för garantifel från externa leverantörer. Han har fungerat väl i sin nya position i bolaget och måste därför anses ha en mycket god prognos vad gäller fortsatt anställning hos bolaget.

Sammanfattningsvis gör förbundet gällande följande. Bolaget har sagt upp L.A. utan att det har förelegat saklig grund för uppsägningen. L.A. har, på grund av att bolaget begått ett misstag som han själv inte har uppmärksammat, under perioden januari 2000 – oktober 2003 fått en summa motsvarande 8 000 sydafrikanska rand per månad insatta på sitt privatkonto i Handelsbanken. Han har mottagit pengarna i god tro. När han av bolaget i januari 2004 uppmärksammades på de felaktiga betalningarna återbetalade han omgående det aktuella beloppet som uppgick till totalt 417 986 kr.

Bolaget har inte lidit någon ekonomisk skada på grund av det inträffade. Bolaget har inte heller genomfört någon omplaceringsutredning i anslutning till uppsägningen. Det hade varit möjligt att omplacera L.A. till ett arbete som produktionstekniker under ledning av H.J. L.A. var för övrigt erbjuden nämnda arbete vid tidpunkten för uppsägningen, men erbjudandet återkallades sedermera. Bolagets uppsägning av L.A. har alltså inte varit sakligt grundad och skall därför ogiltigförklaras. Uppsägningen har inneburit en allvarlig kränkning av L.A., varför bolaget skall förpliktas att utge ett allmänt skadestånd till honom.

### **Arbetsgivarparterna**

Under den tid som L.A. arbetade i Sydafrika hade han bl.a. rätt till ett schabloniserat kostnadsbidrag om 8 000 sydafrikanska rand per månad. Beloppet utbetalades i Sverige och uppgick, beroende på växelkursen, till mellan 6 000 och 12 000 kr per månad. Det arbete som berättigade L.A. till nämnda ersättning upphörde i januari 2000. Till följd av ett misstag fortsatte dock bolaget att t.o.m. oktober 2003 betala ut kostnadsbidraget trots att L.A. alltså inte längre var berättigad till det. Det görs gällande att L.A. har insett bolagets misstag och underlåtit att informera bolaget härom samt behållit den ersättning som han inte varit berättigad till. L.A. har hoppats att bolaget inte skulle upptäcka sitt misstag. Han har spekulerat i att om misstaget upptäcks så betalar han tillbaka pengarna och räknat med att bolaget skall låta sig nöja med det. L.A:s agerande har syftat till att uppnå egen vinning, vilket direkt skulle skada bolaget. Det vitsordas att L.A. har betalat tillbaka det aktuella beloppet till bolaget, varför någon faktisk skada inte har uppkommit. Det är dock tillräckligt att syftet har varit att skada bolaget och att det har förelegat en allvarlig risk för skada. Även om L.A. inte har insett att de aktuella betalningarna kom från bolaget så måste han i vart fall ha insett att det hade satts in pengar på hans konto som han inte var berättigad till. Han har därför varit skyldig att undersöka varifrån pengarna kom. Ett enkelt samtal till Handelsbanken hade utvisat att pengarna kom från bolaget.

Följande omständigheter talar enligt bolagets mening för att L.A. har insett eller i vart fall borde ha insett att bolaget av misstag gjort de aktuella inbetalningarna på hans konto.

De aktuella kostnadsbidragen har fortsatt att utbetalas på precis samma sätt som när L.A. arbetade i Sydafrika, då han var berättigad till ersättningen, vilket i sig är tillräckligt för att han skall ha haft anledning att utgå från att han har mottagit ersättningar som han inte var berättigad till.

Vid kontroll av kontoutdragen har det vidare varit lätt för L.A. att upptäcka att han har mottagit de aktuella betalningarna. Beloppen har regelbundet satts in på kontot varje månad under drygt tre och ett halvt års tid. Kostnadsbidraget om 6 000 – 12 000 kr/månad är mycket högt i förhållande till L.A:s månadslön som uppgått till 13 000 – 15 000 kr efter skatt. Det finns få övriga insättningar på hans konto och alla insättningar som gjorts kommer från bolaget. L.A. har vidare själv vid något tillfälle uppgett för bolaget att han vill ha lön och ersättningar insatta på det aktuella kontot.

Det finns inte heller något utrymme för sammanblandning av de aktuella kostnadsbidragen och de ersättningar och traktamenten som L.A. var berättigad till och som också har satts in på kontot. Det vitsordas att nämnda ersättningar och traktamenten inte framgår av lönebeskeden. När L.A. har haft ett utlägg i tjänsten har han upprättat en reseräkning. Bolaget har därefter via e-post sänt en verifikation till L.A. avseende de belopp som på grundval av reseräkningen har satts in på hans konto. De utbetalningar från bolaget som L.A. inte hade rätt till uppgick under åren 2001–2003 till 289 649 kr samtidigt som de ersättningar och traktamente som han var berättigad till uppgick till 208 671 kr. L.A. har alltså fått ut mer än dubbelt så mycket som han hade rätt till och det är därför inte rimligt att tro att han har uppfattat de felaktigt utbetalda kostnadsbidragen som ersättningar och traktamenten. Om L.A. hade skött sin ekonomi och kontrollerat sina kontoutdrag när så erfordrats hade det alltså varit lätt för honom, med kunskap om vilka ersättningar och traktamenten han var berättigad till, att upptäcka de felaktiga betalningarna från bolaget. Vid sina kontakter med bolaget har L.A. dessutom visat sig vara noga med sin ekonomi. Mot den bakgrunden är det osannolikt att han inte haft någon som helst kontroll över de inbetalningar som gjorts till hans konto.

Det felaktigt utbetalda beloppet, som uppgår till totalt 417 986 kr, är därutöver mycket högt i förhållande till saldot på L.A:s konto. Under år 2000 ökade kontoställningen med 128 000 kr, under år 2001 med 116 492 kr, under år 2002 med 89 159 kr och under år 2003 med 83 996 kr. Från den första felaktiga inbetalningen till den sista har saldot på kontot ökat från 36 705 kr till 564 882 kr. Denna ökning skall jämföras med den totala felaktiga insättningen om 417 986 kr. De felaktiga betalningarna har alltså utgjort en mycket stor del av den ökning som skett på L.A:s konto under den aktuella tidsperioden. L.A. har deklarerat för sina inkomster och tillgångar varje år och han har i samband därmed varit skyldig att kontrollera saldot på sina konton. Han måste även av den anledningen ha uppmärksammat de felaktiga betalningarna från bolaget.

Det har även gjorts följande stora uttag på L.A:s konto. I december 1999 gjordes t.ex. ett uttag på 85 000 kr, i maj 2000 gjordes ett uttag på 60 168 kr, i december 2000 gjordes ett uttag på 109 000 kr, i maj 2001 gjordes uttag på 57 000 kr, i juli 2001 gjordes ett uttag på 52 505 kr, i november 2001 gjordes ett uttag på 50 000 kr och i december 2002 gjordes ett uttag på 70 000 kr. I samband med dessa uttag måste L.A. ha kontrollerat att det funnits täckning på kontot.

Det görs gällande att L.A:s påstående att det är B.A. som har skött ekonomin och att hon inte har kontrollerat varifrån betalningarna kommer är en efterhandskonstruktion. Även om L.A. har överlåtit skötseln av sin ekonomi på B.A. så bär han fortfarande ansvaret för eventuella felaktigheter som uppstår. Det föreligger en presumtion för att L.A. har kännedom om de insättningar som görs på hans lönekonto. Det är inte möjligt att delegera bort ansvaret för sin ekonomi och hålla sig okunnig om de betalningar som görs från arbetsgivaren. – Vid mötet den 12 januari 2004 agerade L.A. på ett sätt

som framstod som mycket väl förberett och som visar att han har haft kännedom om de felaktiga betalningarna.

Det vitsordas att L.A. inte har misskött sina arbetsuppgifter under anställningen. Det vitsordas vidare att L.A. har återbetalat det felaktigt utbetalda beloppet till bolaget. Han har dock genom att inte uppmärksamma bolaget på att han felaktigt uppburit ett så betydande belopp som 417 986 kr agerat illojalt mot bolaget. Den bristande lojaliteten har så allvarligt skadat bolagets förtroende för honom att han sagts upp.

Det är inte skäligt att kräva att bolaget omplacerar L.A. till ett annat arbete eftersom det inträffade är av så allvarligt art. L.A. arbetar fortfarande kvar i bolaget eftersom han begärt att uppsägningen ogiltigförklaras och bolaget inte har velat bryta mot avstängningsförbundet. Anledningen till att L.A. har omplacerats under uppsägningstiden är att hans tidigare arbetsuppgifter försvann på grund av en arbetsbristsituation och att bolaget därför måste hitta nya arbetsuppgifter åt honom.

Sammanfattningsvis gör arbetsgivarparterna gällande följande. L.A. har utnyttjat den uppkomna situationen genom att inte informera bolaget om att han erhållit betalningar, som han inte var berättigad till. Detta har han gjort i syfte att bereda sig vinning på bolagets bekostnad till skada för bolaget. Betalningarna uppgår till betydande belopp och det är fråga om en allvarlig illojalitet. Det har i och för sig funnits omplaceringsmöjligheter inom bolaget, men på grund av den djupa förtroendeklyfta som uppstått till följd av L.A:s agerande föreligger inte någon omplaceringsskyldighet.

## **Domskäl**

### *Bakgrund*

L.A. har arbetat inom bolaget sedan år 1984. I januari 1998 tillträdde han en anställning som area service manager för södra Afrika med stationeringsort Johannesburg, Sydafrika. Under tjänstgöringen i Sydafrika uppbär han en årslön som uppgick till 240 000 sydafrikanska rand. Därutöver erhöll han ett schabloniserat kostnadsbidrag om 8 000 sydafrikanska rand per månad. Beloppet, som beroende på växelkursen uppgick till mellan 6 000 och 12 000 kr per månad, utbetalades liksom lönen till L.A:s privatkonto i Handelsbanken. L.A. återvände till Sverige i januari 2000 sedan bolagets importör i Sydafrika försatts i konkurs. I samband därmed omförhandlades hans anställningsvillkor, vilket bl.a. innebar att han inte längre skulle erhålla det nämnda kostnadsbidraget. Strax därefter fick L.A. ett nytt uppdrag i Sydafrika, vilket medförde att han reste tillbaka och stannade i Sydafrika ytterligare ett halvår. L.A. återvände till Sverige i juli 2000 och började då att arbeta som area service manager för Östeuropa. Vid en internrevision i november 2003 upptäcktes att bolaget fr.o.m. den 1 januari 2000 av misstag hade fortsatt att till L.A. betala ut det aktuella kostnadsbidraget och betalningarna stoppades. Den sista utbetalningen gjordes i oktober 2003. Det belopp som bolaget felaktigt hade betalat ut till L.A. uppgick då till totalt 417 986 kr. Den 4 februari 2004 sade bolaget upp L.A. på grund av

personliga skäl. Påföljande dag, den 5 februari 2004, återbetalade L.A. det felaktigt utbetalda beloppet till bolaget. Tvist har uppkommit i fråga om det förelegat saklig grund för uppsägningen.

### *Tvisten*

Arbetsgivarparternas inställning i tvisten är i korthet följande. L.A. har insett eller i vart fall bort inse att han har erhållit betalningar från bolaget, som han inte varit berättigad till. Han har, i syfte att bereda sig vinning på bolagets bekostnad till skada för bolaget, utnyttjat den uppkomna situationen genom att inte informera bolaget om de felaktiga betalningarna. Betalningarna har pågått under lång tid och uppgått till betydande belopp. Genom L.A:s illojala agerande har bolagets förtroende för honom helt förbrukats. Mot den bakgrunden har det, trots att det i och för sig funnits omplaceringsmöjligheter, inte skäligen kunnat krävas att bolaget skulle omplacera honom. Saklig grund för uppsägning har därför förelegat.

Förbundets inställning i tvisten är i korthet följande. L.A. har på grund av bolagets bristande rutiner under perioden januari 2000–oktober 2003 fått ett belopp motsvarande 8 000 sydafrikanska rand per månad insatt på sitt konto. Han har mottagit pengarna i god tro och, när han fått reda på att pengarna av misstag utbetalats till honom, genast återbetalat beloppet i fråga. Bolaget har inte lidit någon ekonomisk skada på grund av det inträffade. Bolaget har inte företagit någon omplaceringsutredning. Det görs gällande att det i vart fall hade varit möjligt att omplacera L.A. till ett arbete som produktionstekniker. Mot den angivna bakgrunden har bolagets uppsägning av L.A. inte varit sakligt grundad.

### *Utredningen i målet*

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på förbundets begäran hållits förhör under sanningsförsäkran med L.A. samt vittnesförhör med L.A:s fru B.A., chefen på garantiavdelningen H.J. och area managern på international division J-E.T. På arbetsgivarparternas begäran har vittnesförhör hållits med personalchefen R.E., marknadschefen T.J. och personaldirektören K.S. Förbundet har åberopat viss skriftlig bevisning.

*Har L.A. insett eller bort inse att han erhållit betalningar från bolaget som han inte varit berättigad till?*

Arbetsdomstolen behandlar först frågan om L.A. kan anses ha varit i ond tro beträffande de betalningar som bolaget gjort av misstag.

Det finns, enligt Arbetsdomstolens mening, anledning att först kort beröra den praxis som finns när det gäller kravet på god tro vid tvister i vilka arbetsgivaren enligt principen om *condictio indebiti* har krävt återbetalning av felaktigt utgivna lönebelopp.

Arbetsdomstolen har i en rad domar konstaterat att ett lönebesked rent allmänt sett måste anses ha en tillräckligt tydlig och klar utformning för att en



arbetstagare med ledning av uppgifterna på beskedet skall kunna utläsa om rätt lönebelopp har betalats ut. I några fall har arbetstagaren ansetts ha varit i god tro och inte blivit återbetalningsskyldig. Detta har berott på speciella omständigheter i det enskilda fallet, såsom att avlöningsförhållandena varit svåröverblickbara och att det har varit komplicerat att med ledning av lönebeskedet förstå att fel hade begåtts (AD 1983 nr 163) eller att arbetstagaren blivit misstänksam och frågat arbetsgivaren om lönen varit rätt beräknad och fått beskedet att så varit fallet (AD 1989 nr 56 och 58) eller att det till en början inte varit möjligt att förstå att lönebeskeden varit felaktiga och att det senare inte förelegat något motiv för arbetstagaren att detaljgranska lönebeskeden (AD 1989 nr 59). I ett par andra fall har domstolen ansett att en ökning av den nettolön som arbetsgivaren betalat ut bort föranleda arbetstagaren att närmare granska lönebeskedet och att felet i utbetalningen då bort upptäckas samt att arbetstagaren därför inte ansetts vara i god tro utan blivit återbetalningsskyldig (AD 1993 nr 170 och AD 1989 nr 55 och 57).

I det nu aktuella fallet är frågan om L.A:s återbetalningsskyldighet inte tvistig. L.A. har, sedan bolaget konfronterat honom med uppgifterna om de felaktiga utbetalningarna, betalat tillbaka det fordrade beloppet. Vad som är tvistigt är om det förhållandet att L.A. inte reagerat på de felaktiga utbetalningarna inneburit att det förelegat saklig grund för uppsägning. Enligt bolaget har L.A. insett eller bort inse att han inte var berättigad till beloppen i fråga men har ändå tagit emot dem utan att informera bolaget. Enligt förbundet har L.A. helt saknat kännedom om att han erhållit pengar som han inte hade rätt till.

I målet är det ostridigt att bolaget betalat ut de aktuella kostnadsbidragen till L.A:s privatkonto i Handelsbanken och att nämnda betalningar varken framgår av hans lönespecifikationer eller av de kontrolluppgifter som han årligen erhållit från bolaget. Betalningarna framgår således endast av de kontoutdrag som L.A. har fått från banken.

Av en i målet ingiven kopia på ett kontoutdrag från L.A:s privatkonto i Handelsbanken avseende perioden den 16 november 2001–15 januari 2002 framgår bl.a. följande. De insättningar och uttag som gjorts på kontot under ifrågavarande tidsperiod har angetts med bl.a. transaktionsnummer, datum för den aktuella transaktionen, i regel en förklarande text som anger vad transaktionen avser, storleken på insättningen/uttaget samt saldot på kontot. Ett antal poster på kontoutdraget utgörs av insättningar. Beträffande två av dessa, den 27 november och den 21 december, anges att det är fråga om lön. Det finns också en specificerad insättning avseende inlåningsränta. Övriga insättningar under perioden är inte specificerade. De senare posterna har redovisats med transaktionsnummer 5882 eller 6239. Det är ostridigt att de i målet felaktiga betalningarna har redovisats med angivande av transaktionsnummer 6239 och att detta innebär att utbetalningarna gjorts från ett bankkontor i Handelsbanken. Det är i detta kontoutdrag fråga om två sådana inbetalningar, dels den 27 november, dels den 27 december och beloppen är 8 771 kr respektive 6 811 kr. Det är vidare ostridigt att de betalningar som redovisats med angivande av transaktionsnummer 5882, förutom L.A:s månadslön som har specificerats, avser ersättning för sådana utlägg

som L.A. haft i tjänsten och som utbetalats på grundval av de reseräkningar han upprättat samt att det angivna transaktionsnumret innebär att betalningarna gjorts från ett bankkontor i SE-banken. De flesta av dessa insättningar avser lägre belopp än de nyss nämnda.

I målet har även givits in i efterhand beställda kopior av kontoutdrag avseende det aktuella kontot för åren 1999–2003. Även om dessa kontoutdrag har en något annan utformning än det ovan nämnda kontoutdraget synes parterna vara överens om att kontoutdragen har i sak samma innehåll. Även de i efterhand beställda kontoutdragen innehåller utöver specificerade insättningar ett antal ospecificerade insättningar som redovisats med transaktionsnummer 5882 och 6239. Det framgår vidare att under större delen av den aktuella perioden har insättningar i storleksordningen 6 000–12 000 kr med angivande av transaktionsnummer 6239 gjorts kring den 25:e i varje månad. Under senare delen av 2003 har månadsvisa insättningar gjorts med angivande av transaktionsnummer 5872 och med texten ”L.A.”.

Förbundet har i denna del åberopat förhör under sanningsförsäkran med L.A. samt vittnesförhör med B.A.

L.A. har uppgett bl.a. följande. I samband med att han i januari 2000 återvände till Sverige från Sydafrika besökte han tillsammans med sin högsta chef personalavdelningen och omförhandlade det anställningskontrakt som han haft under tiden i Sydafrika. Personalhandläggaren lovade att se till att utbetalningarna av kostnadsbidraget upphörde och att L.A. åter skulle erhålla normal månadslön. Några veckor senare åkte han tillbaka till Sydafrika och erhöll då en förhöjd månadslön. När han i juli 2000 kom tillbaka till Sverige för gott började han att arbeta som area service manager för Östeuropa. Arbetet innebar många resor i tjänsten. När han hade utlägg i samband med dessa resor betalade han med sitt privata kreditkort. Kreditkortsräkningen skickades till hans hemadress i Sverige och B.A. betalade räkningen från sitt konto. Han upprättade därefter en reseräkning avseende de utlägg han haft och skickade den till bolaget. Han fick en kvittens via e-mail på att bolaget hade satt in det aktuella beloppet på hans konto. Han kontrollerade inte att det angivna beloppet verkligen inbetalats på hans konto eftersom det, såvitt han vet, alltid hade fungerat. Eftersom B.A. betalade hans räkningar avseende de utlägg han haft i tjänsten och bolaget satte in ersättningen på hans konto växte saldot på hans konto ju mer han reste. B.A. och han använde hans konto som ett slags sparkonto eftersom de hade god ekonomi. Det var därför naturligt att saldot på kontot växte. – Det är B.A. som, sedan mycket lång tid, sköter alla hans post- och bankärenden. När B.A., som också reser mycket i tjänsten, är bortrest lägger han all post i en hög för henne att öppna när hon kommer hem. På grund härav har han aldrig sett de aktuella kontoutdragen. Han skriver under sin självdeklaration sedan B.A. kontrollerat att siffrorna stämmer. Han har aldrig haft ett bankomatkort. B.A. lägger kontanter i ett fack i köket och han kan ta pengar där när han behöver. – När han vid ett möte som hölls den 12 januari 2004 med bolagets företrädare fick veta att bolaget felaktigt betalat ut cirka 400 000 kr för mycket till honom förstod han ingenting. Det kom som en chock för honom. Han förklarade att det var B.A. som skötte alla hans transaktioner. Vid mötet

visste han att det per den 31 december 2003 fanns cirka 650 000 kr på hans konto eftersom B.A. hade sagt det till honom i samband med att hon några dagar tidigare hade fått ett kontoutdrag från banken. Mötet hölls på engelska. Han har gjort allt som står i hans makt för att försöka förklara för bolaget att han inte känt till de felaktiga betalningarna, men ingen har velat lyssna på honom.

B.A. har uppgett bl.a. följande. Hon har haft hand om familjens ekonomi i 35 år. Det är hon som öppnar alla ”bruna kuvert”, betalar alla räkningar och sköter alla kontakter med myndigheter. Hon har haft fullmakt att sköta L.A:s bankärenden i 15 år. Var tredje månad får L.A. och hon var sitt kontoutdrag från Handelsbanken. På L.A:s kontoutdrag finns endast angivet ett antal poster med summor, men ingen förklarande text som på hennes kontoutdrag. Hon har inte reflekterat över vad summorna på L.A:s kontoutdrag har inneburit. Hon har tagit för givet att bolaget betalat ut korrekt ersättning till honom. Ju mer L.A. reste desto mer växte saldot på hans konto samtidigt som saldot på hennes konto minskade eftersom hon betalade hans reseräkningar och bolaget satte in ersättningarna på L.A:s konto. Avsikten var att saldot på L.A:s konto skulle växa eftersom hans lön, traktamente m.m. sattes in där. Det var en trygghet för henne att veta att det var plus på kontot. – Hon talade med R.E. i telefon både den 12 och den 13 januari 2004 och försökte förklara att det var hon som hade hand om bankärendena i familjen och att de inte hade uppmärksammat de felaktiga betalningarna. Samtalet hölls på engelska.

Arbetsgivarparterna har i denna del återberättat vittnesförhör med R.E. och T.J.

R.E. har uppgett bl.a. följande. Vid mötet den 12 januari 2004 informerades L.A. om de felaktiga utbetalningar som gjorts och att de pågått under 46 månader. Han ombads att förklara varför han inte hade informerat bolaget. L.A. uttryckte först stor förvåning och uppgav att han inte var medveten om de aktuella betalningarna. Han uppgav vidare att det var frun som var ”bank manager” och att han inte förrän dagen före mötet hade tittat på kontoutdraget från den 31 december 2003, att det var första gången på åratalsomgång som han hade tittat på ett kontoutdrag och att han hade blivit förvånad över att det fanns så mycket som 650 000 kr på kontot. R.E. tyckte att det var märkligt att L.A. inte hade tittat på kontoutdraget förrän dagen före mötet när han måste ha varit medveten om att den sista utbetalningen av kostnadsbidrag gjorts i oktober 2003. Han fick intryck av att det var ett förberett svar från L.A:s sida. Vid mötet fick han tala i telefon med B.A. och han noterade att det första hon sade var att hon var familjens ”bank manager”. Han lade särskilt märke till att L.A. och hon använde samma uttryck, ”bank manager”. Innan mötet avslutades frågade han L.A. hur ofta han tittade på kontoutdragen och varför han hade tittat på det dagen före mötet, men fick inget svar på frågorna. L.A. föreslog att R.E. skulle tala med några personer som var anställda i företaget för att få referenser beträffande honom och föreslog A.F., som var personalansvarig på den internationella enheten och H.B. som tidigare varit L.A:s chef. De uppgav båda bl.a. att L.A. var mycket noggrann med och fokuserad på pengar.

T.J. har uppgett bl.a. följande. När R.E. vid mötet den 12 januari 2004 informerade L.A. om att bolaget hade betalat ut för mycket pengar till hans konto blev reaktionen att han ville ringa sin fru eftersom det var hon som var familjens "bankman". Vid mötet uppgav L.A. att han hade kontrollerat saldot på sitt bankkonto dagen innan, som var en söndag, och då upptäckt att det fanns mycket pengar på kontot. Han tyckte att det var mycket märkligt att L.A. dagen före mötet hade kommit på att det fanns så mycket pengar på kontot särskilt mot bakgrund av att de aktuella utbetalningarna hade upphört i november 2003. Han sade vidare till L.A. att han tyckte att det var konstigt att han hade så mycket pengar på sitt lönekonto utan att ha någon vetskap om det. Han fick intryck av att L.A. var medveten om att något hade hänt. L.A. är "om sig och kring sig" när det gäller sin ekonomi.

När det gäller frågan om L.A. kan anses ha varit medveten om att han erhållit de felaktiga utbetalningarna från bolaget gör Arbetsdomstolen följande bedömning.

L.A. har bestämt förnekat att han har känt till att bolaget under den aktuella tidsperioden har fortsatt att till hans konto betala ut det kostnadsbidrag om 8 000 sydafrikanska rand per månad som han inte längre var berättigad till. Han har härvid hänvisat till att han har överlåtit handhavandet av sin privatekonomi i dess helhet till sin hustru B.A. och därför inte tagit del av utdragen från det konto till vilket betalningarna gjordes. Hans uppgifter om hur familjens ekonomi har skötts stöds av vad B.A. berättat. Någon utredning som talar mot att det förhållit sig så som de båda uppgett finns inte i målet.

Arbetsgivarparterna har till stöd för sin uppfattning att L.A., oavsett vem som haft ansvaret för att sköta hans ekonomi, haft kännedom om den felaktiga utbetalningen av de månatliga kostnadsbidragen, åberopat uppgifter som lämnats av R.E. och T.J. beträffande L.A:s uppträdande vid mötet den 12 januari 2004. Enligt R.E. verkade L.A. ha förberett sitt svar på frågan om varför han inte informerat bolaget om de felaktiga betalningarna, och T.J. fick uppfattningen att L.A. var medveten om att "något hade hänt". De uppgifter R.E. inhämtat om att L.A. var noggrann med och fokuserad på pengar, stöds i huvudsak av vad T.J. uppgett.

Enligt Arbetsdomstolens mening ger utredningen inte stöd för arbetsgivarparternas påstående att L.A. hade kännedom om att bolaget betalat ut kostnadsersättningar som han inte varit berättigad till.

Nästa fråga blir därmed om L.A. i vart fall borde ha insett att betalningarna från bolaget var felaktiga.

Det är, som framgått ovan, ostridigt att ifrågavarande kostnadsbidrag inte har funnits upptagna på L.A:s lönespecifikation eller på bolagets årliga kontrolluppgifter utan endast funnits på de kontoutdrag som L.A. erhållit från banken.

Utredningen visar att de aktuella utbetalningarna, som regelbundet satts in på L.A:s bankkonto varje månad, uppgått till mellan 6 000 och 12 000 kr per

månad. Dessa belopp skall jämföras med L.A:s nettolön under den aktuella tidsperioden, som enligt vad utredningen visar, normalt uppgick till 13 000–16 000 kr per månad. L.A. kontaktade enligt egen uppgift en personalhandläggare vid bolaget i samband med att han återkom från Sydafrika i januari 2000 för att bl.a. förvissa sig om att alla tillägg skulle tas bort och att han skulle återgå till normal månadslön. Mot bakgrund härav och då kostnadsbidraget utgjorde en relativt stor del av den ersättning som L.A. uppbar från bolaget har det, enligt Arbetsdomstolens mening, funnits skäl för L.A. att närmare granska kontoutdragen för att kontrollera att han erhållit korrekt betalning från bolaget.

Av förhöret med L.A. har vidare framkommit att han fick en bekräftelse via e-mail avseende de belopp som bolaget satte in på hans konto på grundval av de av honom upprättade reseräkningarna. Utredningen visar att de ospecificerade insättningar som gjorts på kontot i huvudsak har gjorts med angivande av två olika transaktionsnummer, 5882 respektive 6239. En jämförelse mellan den e-mailbekräftelse som L.A. erhöll från bolaget och kontoutdragen hade utvisat att L.A:s lön samt de belopp som bolaget betalat ut på grundval av nämnda reseräkningar hade bokförts på kontot med angivande av transaktionsnummer 5882. Den omständigheten att det även gjorts betydande ospecificerade insättningar på hans konto med angivande av transaktionsnummer 6239 borde, enligt Arbetsdomstolens mening, föranlett honom att kontrollera vad dessa insättningar avsåg.

Utredningen visar att makarna A under den aktuella tidsperioden har gjort stora uttag från kontot. Även detta förhållande borde, enligt Arbetsdomstolens mening, ha föranlett att L.A. uppmärksammade kontoställningen. Det är nämligen rimligt att anta att makarna förvissade sig om att det fanns täckning på kontot för de aktuella uttagen.

Genom utredningen är klarlagt att de felaktiga utbetalningarna från bolaget utgjort en mycket stor del av den ökning som skett av saldot på kontot. L.A. har vidgått att han har deklarerat för sina inkomster och tillgångar under den aktuella tidsperioden. För att kontrollera att deklarationen var korrekt har han, enligt Arbetsdomstolens mening, haft anledning att i vart fall årligen notera ställningen på kontot.

Frågan är därefter om L.A. vid den granskning av kontoutdragen, som Arbetsdomstolen funnit att han haft anledning att göra, hade bort uppmärksamma att han felaktigt uppburit ersättning från bolaget. Av den ovan gjorda redogörelsen för innehållet i de kontoutdrag som givits in i målet framgår att det på L.A:s konto utöver de aktuella kostnadsbidragen i princip inte gjordes några andra insättningar än lön och ersättning för de utlägg som han haft i tjänsten. Utredningen ger således inte stöd för att L.A:s avlöningsförhållanden har varit särskilt svåröverblickbara. Det kan tilläggas att det av utredningen inte framgår annat än att kostnadsbidragen redovisades på precis samma sätt under den period då L.A. var berättigad till dem. För det fall han då hade försökt kontrollera att han erhållit de belopp han var berättigad till hade han blivit bekant med bolagets redovisningsrutin beträffande det aktuella kostnadsbidraget. Arbetsdomstolen anser vidare att

det inte kan ha berett L.A. några större svårigheter att kontakta banken och kontrollera varifrån de ospecificerade inbetalningarna gjorts för det fall han inte omedelbart insåg att de gjorts av bolaget. Om han tagit en sådan kontakt hade han fått klart för sig att nämnda betalningar kom från bolaget. Enligt Arbetsdomstolens bedömning hade han därmed kunnat sluta sig till att bolaget fortsatt att betala ut kostnadsersättning till honom, trots att han inte längre var berättigad till den.

Vid en samlad bedömning av omständigheterna i målet finner Arbetsdomstolen att L.A. borde ha uppmärksammat de felaktiga utbetalningarna. Vid den bedömningen har särskild vikt lagts vid det förhållande att beloppen varit stora i förhållande till L.A:s löneutbetalningar från bolaget och till att utbetalningarna pågått under mycket lång tid utan att L.A. reagerat. Att L.A. genom ett medvetet handlande överlätit handhavandet av alla sina ekonomiska angelägenheter på en tredje part och därigenom rent faktiskt kan ha hållit sig ovetande om utbetalningarna förändrar inte detta förhållande. L.A. kan därför, enligt Arbetsdomstolens mening, inte anses ha varit i god tro beträffande de aktuella betalningarna.

*Har saklig grund för uppsägning förelegat?*

Arbetsdomstolen har alltså kommit fram till att L.A. borde ha insett att han mottagit ersättningar från bolaget utan att vara berättigad till det. Utbetalningarna har pågått under drygt tre och ett halvt år och sammanlagt har L.A. uppburit 417 986 kr från bolaget. Han har visserligen då bolaget påtalat saken omedelbart återbetalat beloppet. Det förhållandet att L.A. valt att hålla sig ovetande om att han under lång tid varje månad tagit emot stora belopp från sin arbetsgivare utgör dock, enligt Arbetsdomstolens mening, ett så vårdslöst beteende till skada för det ömsesidiga förtroende som ett anställningsförhållande måste grundas på att det i sig kan utgöra skäl att skilja honom från hans anställning.

Förbundet har gjort gällande att bolaget under alla förhållanden inte har uppfyllt sina skyldigheter i omplaceringshänseende genom att underlåta att genomföra en omplaceringsutredning samt hävdade att det varit möjligt att omplacera L.A. till ett arbete som produktionstekniker. Arbetsgivarparterna, som vitsordade att det i och för sig har funnits omplaceringsmöjligheter, har gjort gällande att bolaget med hänsyn till den illojalitet som L.A:s agerande har inneburit inte längre har något som helst förtroende för honom och att det därför inte skäligen har kunnat krävas att bolaget omplacera L.A.

I målet är ostridigt att någon omplaceringsutredning inte har gjorts. Det finns emellertid inte något stöd i anställningsskyddslagen eller dess förarbeten för att en sådan utredning ovillkorligen måste göras, dvs. även i sådana fall då någon omplaceringsskyldighet inte föreligger. En sådan utredning saknar ju helt betydelse i den situationen. Eftersom arbetsgivarparterna vitsordade att omplaceringsmöjligheter i och för sig funnits blir den avgörande frågan om det i detta fall har varit skäligt att kräva att bolaget skulle omplacera L.A.

Som exempel på situationer då det inte varit skäligt att kräva att en arbetsgivare omplacera en arbetstagare nämns i förarbetena till den aktuella bestämmelsen (prop. 1973:129 s. 243) att arbetstagaren varit grovt misskötsam eller att flera omplaceringar redan gjorts utan resultat. I domstolens praxis finns åtskilliga exempel på sådana fall. Även vid relativt allvarliga förseelser kan omständigheterna ibland vara sådana att omplaceringskyldighet föreligger (se t.ex. AD 2001 nr 60 och AD 2002 nr 26). När det har varit fråga om illojalitet mot arbetsgivaren och beteenden av olika slag som varit ägnade att på ett allvarligt sätt rubba det förtroende som en arbetsgivare måste kunna ha för en anställd är omständigheterna inte sällan sådana att grund för avskedande förelegat. Det finns emellertid flera exempel på att Arbetsdomstolen även i uppsägningsfall funnit att förtroendet för arbetstagaren skadats i sådan grad att det inte varit skäligt att kräva att arbetsgivaren skall försöka omplacera den anställda (se t.ex. AD 1984 nr 109, AD 1993 nr 228 och AD 1997 nr 28).

Av utredningen framgår att L.A. har en lång anställningstid hos bolaget och det har inte tidigare förekommit några anmärkningar mot honom. Enligt Arbetsdomstolens mening har emellertid L.A:s agerande i samband med de felaktiga utbetalningarna från bolaget varit ägnat att i så hög grad rubba det

förtroende som bolaget måste kunna ha för honom att det inte skäligen kan krävas att han omplaceras till annat arbete. Det saknar med den bedömningen betydelse att bolaget är en stor arbetsgivare och att det i och för sig funnits omplaceringsmöjligheter. Arbetsdomstolen kommer på grund av det anförda till slutsatsen att det har förelegat saklig grund för uppsägningen av L.A.

#### *Sammanfattning och rättegångskostnader*

Arbetsdomstolen har funnit att uppsägningen av L.A. varit sakligt grundad. Förbundets talan skall därför avslås. Vid denna utgång skall förbundet ersätta arbetsgivarparterna för rättegångskostnader. Yrkade belopp har vitsordats utom vad avser ersättning för bolagets eget arbete, 8 285 kr. Enligt Arbetsdomstolen är den yrkade ersättningen för bolagets eget arbete skälig.

#### **Domslut**

1. Arbetsdomstolen avslår Sifs talan.
2. Sif skall ersätta Teknikarbetsgivarna för rättegångskostnader med ett-hundratjugoniotusenett-hundratvå (129 102) kr, varav 92 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta på det förstnämnda beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Inga Åkerlund, Dag Ekman, Folke K. Larsson, Peter Ander, Anders Hagman, Maud Jansson (skiljaktig) och Karl-Erik Svensson (skiljaktig).

Sekreterare: Annica Hellström

#### **Ledamöterna Maud Janssons och Karl-Erik Svenssons skiljaktiga mening**

Enligt vår mening har L.A. visserligen allvarligt åsidosatt sina skyldigheter som anställd vilket medfört att bolagets förtroende för honom skadats. Hans agerande kan emellertid inte anses ha varit ägnat att i så hög grad rubba bolagets förtroende för honom att det inte skäligen kan krävas att han omplaceras till annat arbete. Vid den bedömningen har hänsyn tagits till att bolaget är en stor arbetsgivare och det därför inte kan anses uteslutet att L.A. skulle kunna användas för något slags arbete (jfr AD 2002 nr 26). Mot bakgrund härav samt då bolaget vitsordat att det funnits omplaceringsmöjligheter kan det, enligt vår bedömning, inte anses att bolaget fullgjort sin omplaceringsskyldighet. Vi kommer på grund av det anförda till slutsatsen att det inte har förelegat saklig grund för uppsägningen av L.A.

Överröstade i denna fråga är vi i övrigt ense med majoriteten.